

arbeid var konkurransen mellom Armstrong og Aldrin påtagelig. Aldrin skulle etter planen bestige månen først, men Armstrong, som sjef for ekspedisjonen, klarte ved sterk lobbying å få endret dette. Aldrin tok hevn ved å la være å fotografere Armstrong da han berørte månens overflate.

Hvordan gikk det med dem etter berømmelsen? For mange ble et ordinert sivilt liv vanskelig. Det var som om en rockestjerne plutselig mistet sin stemme. Skilsmisse, lettere depresjon, alkohol og stoffmisbruk var ikke uvanlig. Flere koner hadde allerede før Apollo-ferdene fått nok siden mannen var borte fra familien i lang tid pga et hardt treningsprogram. En del fikk også merkelig nok økonomiske problemer siden de ble lønnet stort sett som kapteiner også etter sine bragder – med § 17000 dollar i året.

Endret måneferden dem? Hadde de lært noe? Mange svarte at de hadde opplevet hvor små vi mennesker egentlig er – noe de fleste av oss kan skrive under på, uten å ha vært ute i rommet. Endret seg? Nei, de ble som før.

Einar Kringlen
Nesbru

Har meningsløsheten mening?

Espen Hammer

Det indre mørke

Et essay om melankoli. 167 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2004. Pris NOK 229 ISBN 82-15-00622-1



Dette er en filosofisk reflekterende bok om depresjon. Den har et godt og flytende språk uten at dette leder til en overforenkling av temaene, og henvender seg til den allment opplyste leser. Da jeg tok frem denne boken på stranden på Tenerife, syntes reise-

følget at dette var toppen av selvplaging. Disse reaksjonene illustrerer forfatterens poeng om depresjonens plass i dagens samfunn. Depresjonen er verdiløs, skadelig og noe som bør utsettes med medikamenter. Man skal til og med passe seg for å tenke over den. Depresjonens fenomenologi kan tilsynelatende støtte en slik innstilling. Verden, selvet og andre virker verdiløse, det gis ikke håp for fremtiden, og for den dypt deprimerede kan selvmordet fremtre som den naturlige løsning.

Forfatteren annonserer tre anliggender. Han vil anta at melankoli (denne betegnelsen har en lengre historisk fortid enn betegnelsen depresjon) har en mening, at den kan fortelle noe om den menneskelige tilværelse. Han vil «gi stemme til en erfa-

ring som i det moderne samfunn har forstummet». Videre vil han gå gjennom hvordan forståelsen av melankolien og dens uttrykksformer har skiftet gjennom ulike kulturhistoriske perioder. Endelig ser han det som sentralt å tematisere melankoliens forhold til tiden. Han ser i melankolien et grunnprosjekt om å benekte egen og andres endelighet, dette at vi er utlevet til tiden og det forgjengelige.

Historiegjennomgangen er interessant. Melankolien er blitt knyttet til for mye og kald sort galle, planeten Saturn, syndig latenskap og treghet, besettelse av «middags-djevelen», genialitet, lediggang, intellektuell konsentrasjon med mye innesitting, og eksotiske overskridelser.

Hva med spørsmålet om hvorvidt depresjonen har mening? De greske filosofene forstod melankolien som en genisykdom, melankolien kunne løfte et menneske opp til fremragende prestasjoner innen filosofi, kunst og ledelse. I den tidlige kristendom var depresjon en synd fordi den kunne gjøre en likegyldig overfor Gud, men på den annen side kunne den som overvært depresjonen nærme seg det guddommelige. En ekstatisk tilstand kunne følge med overskridelse av selvet og identifikasjon med det hellige. Også i romantikken blir depresjonen knyttet til muligheten for overskridelse ved at veien ut av depresjonen antas å falle sammen med en kunstnerisk skapelsesprosess. Som en motvekt til «post»-postmodernismens traumatiske realisme i kunst og litteratur i 1990-årene, reiser forfatteren spørsmålet om romantikken kan gjenopplives. Jeg likte særlig tanken om forestillings-evnens (imagination) betydning. Genuin erfaring er bare mulig dersom vi lever oss inn i våre omgivelser og prøver å forestille oss sammenhenger mellom ellers døde gjenstander. Dette forutsetter en nærmest poetisk innstilling. I denne innstillingen ligger muligheten for en gjenoppdagelse av og en forsoning med hverdagen, «the plain sense of things».

Forfatteren avslører en svært god oversikt når han lett beveger seg mellom ulike områder som skjønnlitteratur, sosiologi, psykiatri og psykoterapi. Det er også prisverdig at forfatteren anstrenger seg for å gi en kritisk vurdering av hvert enkelt av de perspektivene han fremstiller. Noen ganger synes imidlertid mer overfladiske forestillingsbilder å ha overtatt for en grundig undersøkelse. Dette gjelder beskrivelsen av Becks kognitive terapi, der forfatteren ikke har tatt i akt Wittgensteins poeng om at ords mening er deres bruk i språket og røper lite kjennskap til psykoterapeutisk praksis. Videre kan man hevde at forfatteren ikke har lyktes i å gi en redusert nok analyse av depresjonens fenomenologi. Det er vanskelig å slutte seg til at en nostalgisk binding til fortiden er et essensielt trekk ved depresjon, selv om en pendling mellom depresjon og nostalgi kan forekomme i noen tilfeller. Det

spørs om forfatteren her har søkt å pynte på depresjonens enkelhet og brutalitet. Likeledes kan man undre seg over forfatterens påstand om at bare tradisjonell psykoanalyse gir en plausibel *forklaring* av depresjon. For eksempel kan delforklaringen at selvkritikken ved depresjon er aggresjon mot andre vendt innover, virke svært spekulativ. Disse siste kritiske bemerkningene må imidlertid ikke tas som innvendinger mot boken som sådan. De viser snarere tvert imot at forfatteren er engasjert og tar stilling.

Asle Hoffart
Modum Bad
Vikersund

Løfterik medisinsk krimdebut

Jorun Thørring

Skyggemannen

368 s. Oslo: Aschehoug, 2005. Pris NOK 262 ISBN 82-03-19032-4



Den velkjente kriminalhelten Kay Scarpetta har fått en «norsk halvsøster». Riktignok bor og arbeider Orla Os i Frankrike, men hun er norsk medisiner, oppvokst i Melbu i Nordland. Som sin mer berømte amerikanske kollega, er Orla Os spesial-

terforsker med rettsmedisinsk kompetanse. Begge er single, ambisiøse kvinner med et ustabil kjærlighetsliv.

Kvinnelige forfattere og kvinnelige helter dominerer dagens kriminalitteratur, og det norske svaret på Patricia Cornwell heter Jorun Thørring, er født i Tromsø i 1955 og praktiserende gynekolog i Trondheim. Tør man gjette på at hun også har en viss frankofil orientering?

Handlingen i *Skyggemannen* finner nemlig sted i Paris under fotball-VM i 1998 (åpningskampen Brasil – Skottland er omtalt, men ikke Norges historiske seier over Brasil). To drepte, ukrainske studenter leder oss inn i en labyrintisk historie. Veien går via ikoner, legemiddelindustri og vingårder, og sporene peker mot en intelligent og kynisk masse-morder som også setter hovedpersonens liv i fare – akkurat som hos Cornwell.

Den gode kriminalroman hviler på to suksessfaktorer; en troverdig miljøskildring og et spennende plot. Beskrivelsen av Orla Os, og for så vidt også de andre personene vi møter, er høyst tilfredsstillende og de parisiske stemningene gjenkjennbare. Her er snuskete bakgårder, livlige markeder og romantiske kafeer. Språket er i hovedsak presist. Setningene er korte og fortellingen

har høyt tempo og god fremdrift. Plottet er intelligent og gir leseren forskriftsmessig minst to mulige mordere blant et tross alt begrenset persongalleri. Men mot slutten går det slik det ofte går i kriminalromaner. Detaljene blir litt for mange, sammentreffene litt for påfallende og historien litt for komplisert. Til sist kommer det hele likevel i mål på en anstendig måte, og slik sett får både person- og miljøskildringen og selve krimgåten beståttkarakter og mer enn det.

Skyggemannen er som debutroman, et stykke hederlig håndverk. Det mest løfterike er kanskje at den begrensede norske medisinske krimtradisjon har fått et etterlengtet tilskudd. Håpet må være at både Orla Os og miljøet rundt henne kan utvikles videre i nye fortellinger. Vi venter på en rask oppfølger!

Magne Nylenna

Helsebiblioteket
og
Institutt for samfunnsmedisin
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Tørt og tekkelig om underliv

Trine Mikkelsen, Helene Uri, Kristine Aasbø

Hårfint

152 s, ill. Oslo: N.W. Damm & Sønn, 2005.
Pris NOK 249
ISBN 82-04-11587-3



I innledningen skriver Helene Uri underholdende om de mange betegnelser som finnes på kvinnens underliv – «mus», «dåse», «pølsebu», det mer poetiske «skatt-

kisten», det gamle norske ordet «fytte», det færøyske «frikadelle». Vaskeseddelen lover oss en utfordrende og eggende vandring i skrift og bilder som hyller kvinnen.

Fotografiene er tatt av Trine Mikkelsen, og er alle skåret over samme lest: En stor hvit flate med en Y, så sterkt lyssatt at man må se godt etter for å skjønne at det er bilde av en kvinne. En *del* av en kvinne, rettere sagt. Beinnet på y-en er mellomrommet mellom kvinnens lår, og armene den lille folden som dannes på hver side av venusberget når man står med lårene presset sammen. Den en gang behårede trekanten er barbert, frisert, farget og dandert, og er blitt til en blå stripe, et svart kors, en gul flette, en lilla busk som minner om røsslyng, et lite juletre, en prinsessekrone ... Fotografen har samarbeidet med en kreativ frisør, får vi vite.

Kvinnene på bildene, bortsett fra hårpynten, er til forveksling like. De er flate og hvite, de har lårene dydig presset sammen, og viser bare frem dusken, ev. juletreet/

korset/røsslyngen. På noen få kan man ane begynnelsen av kløften mellom de store kjønnsleppene. På noen kan man se at håret faktisk likner litt på kjønns hår, men det har aldri sin egen farge, og er alltid klippet pent i form.

Bildene er pene, bevares. «Frisyrene» er morsomme, skjønt få av dem kan egne seg til annet enn å fotograferes i. Men er dette en bok om kvinners underliv? Jeg finner 50 kvinner som er stilt opp, frisert til det ugjenkjennelige, og lyssatt slik at ingen kan tenke på varm hud og fuktige fristelser.

Hvert bilde ledsages av tekst – dikt, prosa eller sitater – som i varierende grad passer til bildene. Noen er spesialskrevet for anledningen, de fleste er lånt fra andre kilder. Tekstene er stort sett gode, fra dyktige og etablerte forfattere, og spenner over mange tider og sjangre; Anais Nin, Ivar Aasen, Frank Zappa, Rolf Jacobsen, Simone de Beauvoir – for å nevne noen. Men gode tekster finner man mange steder, og denne samlingen er ikke interessant nok til å rettferdiggjøre boken.

Dette er det man kaller en «coffee table book»: En tekkelig og litt vovet bok som pene mennesker kan ha liggende på ett av sine overflødig bord. Og boken er nettopp det: Overflødig.

Pernille Nylehn

Hjelmeland legekonsult
Hjelmeland

Tango – en flørt med erotikk

David Turner

A passion for tango

225 s, ill. Dingley: Dingley Press, 2004.
Pris GBP 13
ISBN 0-9547083-0-X



«Argentine tango is absorbing, addictive and a unique way of dancing. I love it!» skriver David Turner i introduksjonen. Så begeistret avhengig ble han at han sluttet i sitt virke som allmennlege på den engelske landsbygda og viet seg helt til sin

store lidenskap. Det økende byråkratiet skulle visst også ha vært en faktor som påvirket ham. Han likte bedre å danse enn å fylle ut skjemaer.

Turner startet med å ta tangotimer, og etter tangotimene gjorde han notater. Han skrev ned tips for bestemte utfordringer, refleksjoner om tangoundervisningen og om hva som karakteriserer den gode undervisningen. Disse notatene danner grunnlaget for boken. Her prøver Turner å overføre tips og ideer til tangodansende, i tråd

med det han etter hvert kom til å anse som den beste pedagogikken.

Turner mener at innøving av trinnsekvenser er uheldig, fordi argentinsk tango først og fremst er improvisasjon. Tango dreier seg om der og da å utvikle samspill mellom et par og musikken. Det er kommunikasjonen mellom de dansende som er det sentrale, og da kan ferdige trinnsekvenser stå i veien. Likevel gir han flere konkrete tips, slik som i kapitlet om å vende, eller å dreie rundt sin egen akse. Han beskriver vanlige feil med utgangspunkt i hvordan han selv har strevd. Det er sju sider bare om dreining. I all ferdighetstrening er slike konkrete tips til hjelp, og ofte kommer de beste rådene fra dem som selv har strevd med å få noe til. Turner sier at han ønsker å være som en bror som er kommet et par år lenger på skolen, men som samtidig absolutt tilhører samme gruppe.

Er tipsene gode? Det er vanskelig å svare entydig. Et råd som for en blir et avgjørende skift, kan for en annen være intetsigende. Boken er så full av råd at det kan være noe å hente for mange. Jeg synes at det detaljerte og konkrete grepet Turner har valgt, er nyttig og liker hans skepsis til å legge stor vekt på de mer prangende elementene i tango, som kan gi et utidig preg av show-off. Poenget er å øve opp evnen til å kommunisere gjennom dansen, ikke å ta seg flott ut. Boken er ikke skrevet for den som aldri har vært borte i tango. En rekke begreper brukes tidlig i boken uten forklaring, som gancho eller sacada. Den forutsetter imidlertid ikke at leseren er en avansert danser.

Tango er for mange tett forbundet med sensualitet og erotikk, ettersom den har sin opprinnelse i miljøer rundt bordellene i Buenos Aires på begynnelsen av 1900-tallet. I Vest-Europa synes særlig middelaldrende å trekkes mot tangoen, de som Turner omtaler som «past the first blush». Slik sett kan tangoen få et preg av å være en flørt med erotikken. Tonen i denne boken er et eksempel på dette.

Berit Bringedal

Legeforeningens forskningsinstitutt